

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
सम्माननीय प्रधान न्यायाधीश श्री कल्याण श्रेष्ठ
माननीय न्यायाधीश श्री ओमप्रकाश मिश्र
आदेश

रिट नं. : ०७०-WO-०२८५

विषय : उत्प्रेषण परमादेश।

पश्चिमाञ्चाल क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालय सुर्खेतको हुलाक अधिकृत (रा.प. तृतीय श्रेणी) पदमा पदाधिकार रहेका बखत गैरकानूनी रूपले सेवाबाट बर्खास्त गरिएको गोपाल प्रसाद गौतम१

निवेदक

विरुद्ध

श्री प्रशासकीय अदालत, सिंहदरवार काठमाडौं१
श्री सूचना तथा संचार मन्त्रालय सिंहदरवार१
श्री सचिव ऐ.ऐ.१

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा १०७(२) बमोजिम यस अदालतमा दायर भएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं आदेश यसप्रकार छ :-

म निवेदक हुलाक अधिकृत पदमा जिल्ला हुलाक कार्यालय रामेछापमा कार्यरत रहँदाका अवस्थामा म उपर कर्तव्य ज्यान मुद्दाको अभियोग लागेको हुँदा उक्त मुद्दाको तनावको कारणले कार्यरत कार्यालयमा उपस्थित भई काम काज गर्न असमर्थ भएको कुरा खुलाई पटक पटक विभिन्न विदा स्वीकृतीको लागि निवेदन गरेकोमा उक्त अवधिको विदा अस्वीकृत भएको थियो।

आफू माथि लागेको अभियोगबाट सफाई पाउँन म स्वयं मिति २०६३।७।२२ मा प्रहरी कार्यालयमा उपस्थित भई मुद्दा पुर्पक्ष हुँदा तहतह फैसला हुँदै आई सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट ज्यान सम्बन्धी महलको १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद गर्ने गरी मिति

२०६६।९।१ मा फैसला भएको थियो। म सोही मुद्दाको सिलसिलामा कैदमा बसेकोमा कारागार व्यवस्थापन विभागको सिफारिस पत्रानुसार २०६८ साल फाल्गुण ७ गते प्रजातन्त्र दिवसको अवसरमा बाँकी ४ वर्ष ९ महिना जति कैद माफी मिन्हा भई थुनामुक्त गरिएको थियो।

पिता दुर्गा प्रसाद गौतमको मिति २०६८।९।१३ मा आफ्नै काल गतिले स्वर्गारोहण भएको हुँदा म थुना मुक्त भएपश्चात आफ्नो घरमा कुल धर्म अनुसार काज कृत्या गर्नु परेको र सो काज कृत्याको कारण केही समय बिरामी समेत परेकोले बिरामी निको भएपछि सम्बन्धित हुलाक सेवा विभागमा मिति २०६८।११।८ देखि २०६८।१२।८ सम्म नियमानुसार किरिया विदामा कट्टा हुने गरी विदा स्वीकृत गरी म निवेदकलाई हाजिर गराई उक्त अवधिको नियमानुसार पाउने तलब भत्ता तथा अन्य सुविधा उपलब्ध गराई पाउन मिति २०६८।१२।८ मा निवेदन पेश गरेको थिएँ।

मेरो निवेदन अनुसार मलाई हाजिर गराउनु सट्टा विपक्षी मन्त्रालयबाट काभ्रे जिल्ला अदालतबाट १० वर्ष कैद गरि भएको फैसला सर्वोच्च अदालतबाट समेत सदर गरेको देखिएकोले तपाईंलाई नि.से. ऐनको दफा ६१(२)(क) बमोजिम विभागीय कारवाही किन नगर्ने भनी मिति २०६९।१।५ मा स्पष्टिकरण सोधिएकोमा सो को सत्य तथ्य जवाफ समयमानै पेश गरेको थिएँ। तत्पश्चात मिति २०६९।५।११ को निर्णय बमोजिम म निवेदकलाई निजामती सेवा ऐनको दफा ६१ (२)(क) को कसूरमा सोही ऐनको दफा ५९(ख)(२) बमोजिम मिति २०६४।३।२६ देखि भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य ठहरीने गरी सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी सजाय भएकोले उक्त सजायको आदेश उपर मेरो चित्त नबुझेकोले बदर गरी पाउन प्रशासकीय अदालतमा पुनरावेदन गरेको थिएँ। प्रशासकीय अदालतबाट मिति २०७०।३।६ मा फैसला हुँदा "यी पुनरावेदकलाई नैतिक पतन हुने फौजदारी अपराधमा अदालतबाट सजाय पाएको भनी भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य हुने सम्मको निर्णय त्यति हद सम्म बदर भई भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बरखास्त हुने ठहर्छ " भनी फैसला भएको छ। विपक्षीको उक्त निर्णयबाट मलाई अन्तरिम संविधानको धारा १२(३)(च), १३(१)(२) र १९(१) द्वारा प्रदत्त मौलिक हक एवं माथि उल्लिखित कानूनी हकसमेत हनन् हुन गएको र ती हकहरू प्रचलन गराउने अन्य कुनै वैकल्पिक एवं प्रभावकारी उपचारको बाटो समेत नभएको हुनाले

अन्तरिम संविधानको धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम प्रस्तुत रिट निवेदन लिई सम्मानित अदालतसमक्ष उपस्थित भएको छु।

भविष्यमा सरकारी सेवाका निम्ती अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने भन्ने फैसला कानूनमा आधारित छैन। या त अयोग्य नठहरीने गरी सेवाबाट हटाउने या अयोग्य ठहरिने गरी बर्खास्त गर्ने सजाय मात्र हुन सक्ने निजामती सेवा ऐनको दफा ५९ ले प्रष्ट रूपमा अभिव्यक्त गरेको छ। उक्त दफाले गरेको व्यवस्था सँग प्रशासकीय अदालतको ठहर मेल खाँदैन। मेरो अनुपस्थिति मेरो स्वेच्छाको कारणले भएको नभएर ज्यान मुद्दाको पूर्पक्षको सिलसिलामा र अदालतको फैसला बमोजिम कैदमा बस्नु परेको कारणबाट उत्पन्न भएको हो। यस्तो अवधिको तलब भत्ता नपाउनेसम्म हो। ज्यान मुद्दामा थुनामा वा कैदमा बस्नु परेकै कारणले नोकरीमा बहाल रहने हक समाप्त हुने भनी कानूनले भनेको छैन। त्यस्तो कानूनी आधार बेगर मलाई नोकरीबाट बर्खास्त गर्न मिल्ने होइन।

कुनै पनि कर्मचारीलाई सजाय गर्ने अधिकारीले कुनै सजाय गर्नु अघि निजामती सेवा ऐनको दफा ६६ बमोजिम आरोप प्रस्ताव गरी सफाई पेश गर्ने र दफा ६७ बमोजिम सजाय प्रस्ताव गरी स्पष्टिकरण सोध्नु पर्ने अनिवार्य कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ। म रिट निवेदकलाई सजाय गर्ने अधिकारीले उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम सजायको आदेश गर्नु अघि दुई वटा स्पष्टिकरण सोधिएको छैन। स्पष्टिकरण नसोधि गरिएको सजायको निर्णय प्राकृतिक न्यायको सिद्धान्त विपरित रहेको छ। जब विभागीय कारवाही र सजाय गर्दा अपनाएको विधि र प्रक्रिया कानूनसंगत छैन भने त्यसलाई बदर गरेर मलाई नोकरीमा बहाली गरी फैसला गर्नु पर्नेमा विधि र प्रक्रिया नै नपुन्याई गरेको कारवाहीलाई सदर ठहर्न्याई सजायको रूपमात्र परिवर्तन गरेको जस्तो देखाई भएको फैसला सर्वथा बदरभागी छ। म निवेदकले प्रशासकीय अदालतमा पुनरावेदन गर्दा उठाएको पुनरावेदन जिकिरका सम्बन्धमा कुनै वस्तुनिष्ठ कारण र आधार खुलाई व्याख्या विवेचना नै नगरी उक्त फैसला गरेको हुनाले सो अदालतको फैसला देखादेखि रूपमा त्रुटिपूर्ण र बदरभागी छ।

कुनैपनि कर्मचारीलाई सजाय गर्दा तोकेको कार्यविधि पालना गरिएको हुनु पर्छ। त्यस विपरीतका कामकारवाही स्थापित कानूनी सिद्धान्तको विपरित र स्वेच्छाचारीपूर्ण ठहरीन्छ। जहाँसम्म मलाई मिति २०६९।१।५ मा स्पष्टिकरण सोधिएको भन्ने प्रश्न छ। सो स्पष्टिकरण दफा ६६(१) बमोजिम सोधिएको छैन। किनभने दफा ६६(१) बमोजिम

स्पष्टिकरण सोध्दा म रिट निवेदक उपर लगाइएको आरोप के कुन कारणमा आधारित छ। सो कुरा प्रष्ट रूपमा स्पष्टिकरणमा उल्लेख गर्न सक्नु पर्छ। सो विपरितको स्पष्टिकरणले दफा ६६ बमोजिमको स्थान ग्रहण गर्न पनि सक्दैन। एकछिनको लागि उक्त स्पष्टिकरण दफा ६६(१) बमोजिम सोधिएकै कल्पनासम्म गर्ने हो भने पनि उक्त स्पष्टिकरणको जवाफ दिई सकेपछि मैले पेस गरेको स्पष्टिकरणमा जवाफ सन्तोषजनक नदेखेपछि के कुन कारणले सन्तोषजनक नभएको हो कुनै उल्लेख नगरी केवल सन्तोषजनक देखिएन भन्ने वाक्यांश मात्र उल्लेख गरी एकै पटक सजायको आदेश गर्ने निर्णय निजामती सेवा नियमावलीको नियम ११० समेतको विपरित छ।

माथिका प्रकरणमा उल्लिखित तथ्य र कानूनको आधारमा म रिट निवेदकलाई सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी मन्त्रालयबाट भएको मिति २०६९।५।११ को निर्णय, सो निर्णय बमोजिमको मिति २०६९।५।१८ को पत्र तथा मिति २०६९।६।२९ मा प्रकाशित सूचना एवं पत्र तथा प्रशासकीय अदालतबाट मिति २०७०।३।६ मा भएको भविष्यमा सरकारी सेवाका निमित्त अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने ठहर्छ भन्ने हदसम्मको फैसला लगायत सो को अधिपछि म रिट निवेदकलाई प्रतिकूल असर पार्ने गरी विपक्षीहरूबाट कुनै निर्णय सूचना पत्राचार अभिलेख आदि केही भए सो समेतलाई उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी निवेदकलाई साविक पदमा सेवामा पुनरवहाली गरी नि.से. ऐनको दफा ७३ बमोजिम सेवाबाट हटाउने मितिदेखि पुनरवहाली हुने मितिसम्मको बीचको अवधिको तलब भत्ता सुविधा समेत दिनु दिलाउनु भनी विपक्षीहरूको नाममा परमादेश लगायतका आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने रिट निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो ? जारी हुनु नपर्ने कुनै कारण भए सो को खुलाई यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्यादबाहेक १५ दिनभित्र महान्यायाधिवक्ता कार्यालयमार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा यो आदेश र निवेदनको प्रतिलिपी साथै राखी सूचना पठाई महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयलाई बोधार्थ समेत लिखित जवाफ पेश भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु। निवेदकले अग्राधिकार माग गरेतर्फ विचार प्रस्तुत निवेदनमा समावेश भएको विषयवस्तु कर्मचारीको सेवासँग गाँसिएको सहज असहज निवेदकको पारिवारिक स्थिति हुन सक्ने अवस्था देखिँदा मागबमोजिम अग्राधिकार प्रदान गरिएको छ भन्ने यस अदालतको एक न्यायाधीशको इजलासको आदेश।

यि रिट निवेदकलाई भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य ठहरीने गरीसेवाबाट बर्खास्त गर्ने अधिकार प्राप्त अधिकारीको निर्णय उपर यस अदालतमा पुनरावेदन परेकोमा यि रिट निवेदनले गरेको कार्य नैतिक पतन हुने फौजदारी अपराध मान्न नसकिने भएको हुँदा सो हदसम्म निर्णय बदर भै भविष्यमा सरकारी सेवाको लागी अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त गर्ने निर्णय कायम भएको छ। रिट निवेदक निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१(१)(६) बमोजिम विदा स्वीकृत नगराई लगातार ९० दिन भन्दा बढी आफ्नो कार्यालयमा अनुपस्थित भएको हुँदा सबुद प्रमाणको मूल्यङ्कन गरी भएको फैसला कानून र न्यायका मान्य सिद्धान्त अनुकूल रहेको हुँदा प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत प्रशासकीय अदालतको लिखित जवाफ।

रिट निवेदकलाई कर्तव्य ज्यान मुद्दामा १० वर्ष कैद गर्ने गरी सर्वोच्च अदालतबाट फैसला भएको छ। निवेदक मध्यपश्चिमाञ्चल क्षेत्रिय हुलाक निर्देशनालयमा कार्यरत रहँदा पटकपटक कार्यालयमा हाजिरहुनु भनी जानकारी दिएको व्यक्तिगत फाईलबाट देखिन्छ। निवेदकलाई निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५६ को खण्ड (क) बमोजिम सफाईको मनासिव मौका दिइरहन नपर्ने भएकोले निजलाई ऐ. ऐनको दफा ६७ बमोजिम सजाय प्रस्ताव गरी स्पष्टिकरण नमागिएको हो। निवेदकलाई सजायको आदेश दिन पाउने अधिकारी सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालयका सचिवले मिति २०६९।१।५ मा सात दिनको समय दिई स्पष्टिकरण पेश गर्ने मौका दिएको हुँदा सो नै दफा ६६ बमोजिम सोधिएको स्पष्टिकरण भएको स्पष्ट छ। तसर्थ उक्त आधार कारणबाट प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने सूचना तथा संचार मन्त्रालयसमेतको तर्फबाट ऐका सचिवको लिखित जवाफ।

नियमबमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलाससमक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री हरि उप्रेती, अधिवक्ता श्री रविनारायण खनालले निवेदक हुलाक अधिकृत पदमा कार्यरत अवस्थामा कर्तव्य ज्यान मुद्दाको अभियोग लागेको कारण कार्यालय उपस्थित हुन नसकी विदाको लागी पटक पटक निवेदन दिएको छ। विना सूचना कार्यालयमा अनुपस्थित भएको होइन। कर्तव्य ज्यान मुद्दामा भएको कैद सजाय भुक्तान गरी थुना मुक्त भएपछि कार्यालयमा हाजिर हुन निवेदन दिएको छ। निवेदकलाई हटाउनु पूर्व सजाय दिन पाउने अधिकारीले आरोपको बारेमा सफाई पेश गर्ने एवं सजाय प्रस्ताव गरी स्पष्टिकरण सोध्नु पर्ने अनिवार्य कानूनी व्यवस्था विपरीत स्पष्टिकरण नै नसोधि हटाएको छ। प्रशासकीय अदालतले उक्त निर्णय आंशिक सच्चाएको

भए पनि सेवाका निम्ति अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने भन्ने फैसला गरेको छ। सरकारी सेवाका लागी योग्य हुने गरी बर्खास्त गर्ने परिकल्पना कानूनले गरेको छैन। अयोग्य हुने अवस्थामा मात्र बर्खास्त गर्ने हो। तसर्थ प्रशासकीय अदालतबाट भएको कानून विपरीतको फैसला बदर गरी साविक पदमा बहाली गरी पाउँ भनी र विपक्षी नेपाल सरकारका तर्फबाट उपस्थित विद्वान् सहन्यायाधिवक्ता श्री कृष्णजिवी घिमिरेले निवेदक उपर कर्तव्य ज्यान मुद्दा चली तह तह हुँदै सर्वोच्च अदालतबाट समेत १० वर्ष कैद सजाय भएको छ। निजलाई कर्तव्य ज्यान मुद्दामा कसूर ठहर भएको उक्त वारदात मिति २०६०।१।१० पश्चात विना स्वीकृती कार्यालयमा अनुपस्थित रही मिति २०६८।१२।८ मा मात्र हाजिर गराई पाउँ भनी निवेदक दिएको देखिन्छ। निजामती सेवा ऐनले स्पष्ट रूपमा ९० दिन भन्दा बढि अनुपस्थित रहने कर्मचारीलाई सेवाबाट हटाउने व्यवस्था गरेको हुँदा सोही बमोजिम निज सेवामा रहन सक्ने कानूनी आधार समाप्त भएको छ। तसर्थ प्रशासकीय अदालतबाट भविष्यमा सरकारी सेवाको लागी अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने ठहरी भएको निर्णयमा कुनै कानूनी त्रुटि नहुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।

विद्वान् कानून व्यवसायीहरूको उपरोक्त बहस बुँदालाई दृष्टिगत गरी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा यसमा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी हुने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने हुन आयो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा रिट निवेदकलाई सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी सुचना तथा संचार मन्त्रालयबाट भएको मिति २०६९।५।११ को निर्णय र सो निर्णय बमोजिमको मिति २०६९।५।१८ को पत्र तथा मिति २०६९।६।२९ को गोरखापत्रमा प्रकाशित सूचना तथा प्रशासकीय अदालतबाट भविष्यमा सरकारी सेवाकालागी अयोग्य नहुनेगरी सेवाबाट बर्खास्त हुने भनी भएको मिति २०७०।३।६ को फैसला बदर गरी पूर्ववत् सेवामा पुनर्बहाली गरी पाउँ भन्ने मुख्य निवेदन दावी रहेको देखियो। विपक्षीको लिखित जवाफमा रिट निवेदक निजामती सेवा ऐन ०४९ को दफा ६१(१)(६) बमोजिम विदा स्वीकृत नगराई लगातार ९० दिन भन्दा बढी आफ्नो कार्यालयमा अनुपस्थित भएको हुँदा सेवाबाट हटाउने गरी भएको निर्णय कानून सम्मत छ भन्ने उल्लेख भएको पाइयो।

रिट निवेदक नेपाल प्रशासन सेवा हुलाक समूहमा कार्यरत राजपत्रांकित तृतीय श्रेणीमा कार्यरत रहेको अवस्थामा निज उपर कर्तव्य ज्यान मुद्दा चली मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धीको

महलको १४ नं. बमोजिम १० वर्ष कैद सजाय हुने ठहरी भएको फैसला सर्वोच्च अदालतबाट समेत सदर भएको भन्ने निवेदन लेखबाटै देखिन आएको छ। निवेदकउपर लागेको उक्त कर्तव्य ज्यान मुद्दामा पुर्पक्षकै क्रममा थुनामा रहेकोमा अन्तिम फैसला अनुसार ठेकीएको कैदमा बसि बाँकी कैद मिनाहा भई मिति २०६८।११।७ मा थुनामुक्त भए पश्चात मिति २०६८।१२।८ मा हुलाकसेवा विभागमा हाजिर गराई पाउँ भनी निवेदन दिएको देखिन्छ। उक्त निवेदनमा कारवाही हुँदा निवेदकलाई कर्तव्य ज्यान मुद्दामा सजाय भएको आधार लिई सूचना तथा संचार मन्त्रालयबाट निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१को उपदफा (२)को खण्ड (क) बमोजिम नैतिक पतन हुने फौजदारी अभियोगमा अदालतबाट कसूरदार ठहरिएको भनी लोकसेवा आयोगसमेतको परामर्श लिई भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य हुने गरी सेवाबाट बर्खास्त गरिएको पाइन्छ। सो निर्णयउपर निवेदकको प्रशासकीय अदालतमा पुनरावेदन परी "कर्तव्य ज्यान मुद्दामा सजाय भएको अवस्थालाई नैतिक पतन हुने फौजदारी अपराधमा अदालतबाट सजाय पाएको भन्न नमिल्ने भनि भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य हुने भन्ने सम्मको अंश हटाइ दिएको भएतापनि फौजदारी कसूर ठहर भएको विद्यमानता र निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१को उपदफा (१)को खण्ड (छ) बमोजिम विदा स्वीकृत नगराई लगातार नब्बे दिनसम्म आफ्नो कार्यालयमा अनुपस्थित रहेको भनी भविष्यमा सरकारी सेवाका लागि अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने ठहर गरेको देखियो।

निवेदकले आफूलाई विधिवत स्पष्टिकरण नसोधिएको सेवाबाट अयोग्य नठहरीने गरी हटाउने या अयोग्य ठहरिने गरी बर्खास्त गर्ने सजाय मात्र निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५९ ले गरे विपरीत प्रशासकीय अदालतबाट भएको फैसला बदरभागी छ भन्ने समेत निवेदनमा दावी लिएको देखिन्छ। निवेदकलाई प्रारम्भिक रूपमा स्पष्टिकरण सोधिएको भन्ने निवेदन बेहोराबाटै देखिन्छ। यसका साथै कार्यालयमा हाजिर हुनआउनु भनी निवेदकलाई पटक पटक पत्राचार भएको भन्ने मिसिलबाट देखिनआएको छ। निजामती कर्मचारीले आफ्नो सेवाको मर्यादा र गरिमामा आँच आउनेकाम गर्नु हुदैन। आफ्नो पदीय मर्यादा र आचरण कायम राख्न नसके समाजमा निजामती सेवा प्रतिको जनविश्वास क्षयीकरण हुनजान्छ। यसैका लागि निजामती कर्मचारीहरूले पालना गर्नुपर्ने निश्चित आचरण र अनुशासनको व्यवस्था निजामती सेवा ऐनले गरेको छ। ऐनले निर्धारण गरेको यस्ता आचरण र अनुशासनका नियमप्रति कर्मचारी उत्तरदायी हुनै पर्छ। निवेदकले ज्यानमुद्दामा सजाय पाएको र

लामोसमय अनुशासन उल्लंघन गरी अनुपस्थित रहेको कार्य कर्मचारीको आचरणभिन्न पर्ने कुरा होईन। निजामती सेवा ऐन २०४९ को दफा ४१ मा "निजामती कर्मचारीले नेपाल सरकारबाट निर्धारित समयमा नियमित रूपले कार्यालयमा हाजिर हुनुपर्दछ र सकेसम्म पहिले विदाको स्वीकृती नलिई कामबाट अनुपस्थित हुनु हुँदैन" भनी कर्मचारीको आचरण र अनुशासनको व्यवस्था भएको पाइन्छ। यसैगरी निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१को उपदफा (१)को खण्ड (छ) मा विदा स्वीकृत नगराई लगातार नब्बे दिनसम्म आफ्नो कार्यालयमा अनुपस्थित रहने कर्मचारीलाई सेवाबाट हटाउन सकिने कानुनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ। निवेदकले विदा स्वीकृत नगराई बसेको भन्नेमा विवाद देखिदैन। सोही आधारमा प्रशासकीय अदालतबाट निवेदकले गरेको कसूरको प्रकृतिको व्याख्या गरी "नैतिक पतन हुने फौजदारी अपराधमा अदालतबाट सजाय पाएको भनि भविष्यमा सरकारी सेवाको निमित्त अयोग्य हुने भन्ने सम्मको अंश हटाइ दिएकै देखिन्छ। तथापी फैसलामा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य नहुने गरी सेवाबाट "बर्खास्त हुने सजाय कायम हुने" भनी उल्लेख भएतापनि फैसलाले निवेदकलाई विभागीय सजाय हुने आधारको रूपमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ६१(१)(६) को आधार लिएको देखिन्छ। अर्थात् विना स्वीकृती लगातार नब्बेदिन सम्म कार्यालयमा अनुपस्थितिको विद्यमानतालाई आधार बनाएको देखिन्छ।

कर्मचारीहरू आफ्नो पदिय दायित्व र कर्तव्यप्रति उदासिन नहुन भनी उनिहरूलाई जिम्मेवार र उत्तरदायी बनाउन बिधायिकाले ९० दिन भन्दा बढी कार्यालयमा अनुपस्थित हुननहुने बन्देज लगाएको हो। त्यसको उलंघन भएमा बिभागीय कारवाही स्वरूप सेवा बाट हटाउने आधार हुने स्पष्ट कानुनी व्यवस्था भएको देखिन्छ। उक्त आधारबाट लामो समयसम्म कार्यालयमा अनुपस्थिति पश्चात पनि निवेदकको सेवा कायम राखी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी र नैतिक आश्यकता रहँदैन। फौजदारी अभियोगमा सजायपाई कैदमा बसेकाले सो अवधिमा कार्यालयमा अनुपस्थित रहन पाउने अधिकार कुनैपनि कानुनले निवेदकलाई प्रदान गरेको देखिदैन। यसका साथै निजामती सेवा ऐन २०४९ को दफा ६१क को उपदफा ३ मा "यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विदा स्वीकृत नगराई लगातार नब्बे दिन भन्दा बढि अवधि अनुपस्थित हुने कर्मचारीलाई गयल कट्टी गरी हाजिर गराउन सकिने छैन" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको हुँदा निवेदकले कर्तव्य ज्यान मुद्दामा १० वर्ष कैदको सजाय पाएको र विदा स्वीकृत नगराई अनुपस्थित हुन नहुने भनि कानुनले तोकेको अवधि भन्दा बढी समय कार्यालयमा अनुपस्थित भएको अवस्थाको विद्यमानतामा निवेदकको सेवाको

निरन्तरता हुने कुनै कानूनी आधार देखिदैन। प्रशासकीय अदालतको फैसलाले निवेदकको नैतिक पतनको स्थिति सम्म बदर भईसकेको देखिएकोमा सेवाबाट "वरखास्त हुने सजाय कायम हुने" भन्ने वाक्य प्रयोग भएको कारणले मात्रै सम्पूर्ण कारवाहीको पुनः आदेश गर्नु पर्छ भन्न वा सो आधारमा विभागीय सजायनै समग्रमा बदर हुनु पर्छ भन्न पनि न्यायोचित देखिएन।

तसर्थ माथि विवेचित आधार कारणबाट रिट निवेदकलाई सेवाबाट बर्खास्त गर्ने गरी सुचना तथा संचार मन्त्रालयबाट भएको मिति २०६९।५।११ को निर्णय, सो बमोजिम प्रकाशित सुचना तथा प्रशासकीय अदालतबाट मिति २०७०।३।६ मा भएको फैसलाबाट निवेदकको कुनै संबैधानिक तथा कानूनी हक हनन भएको भन्ने नदेखिँदा निवेदन माग बमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने अवस्था विद्यमान रहेको देखिएन। प्रस्तुत रिट निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

प्रधान न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- सुरेशराज खनाल

कम्प्यूटर अपरेटर :- मन्दिरा रानाभाट

इति सम्बत् २०७२ साल असोज ५ गते रोज ३ शुभम् ।